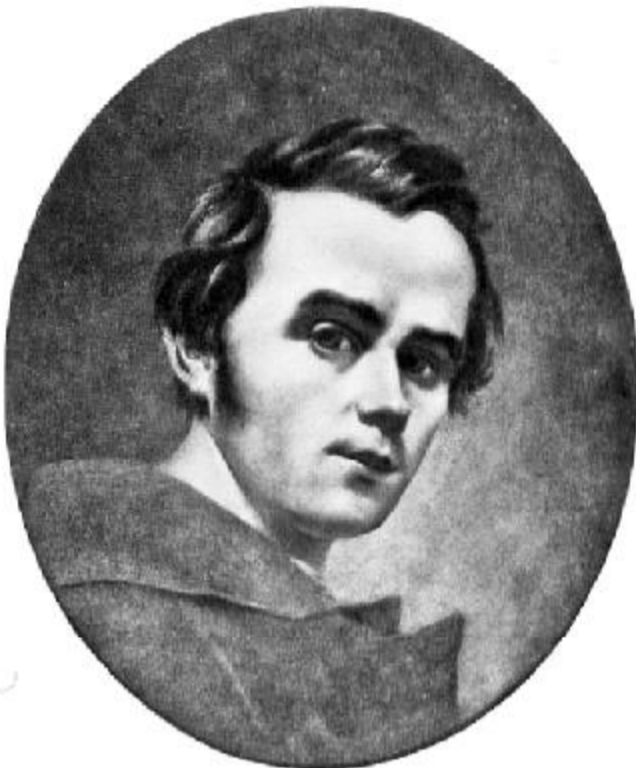

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Газета виходить із вересня 1934 року.

28 березня 2014 року.

№2 (2905)

Т. Г. ШЕВЧЕНКО. Автопортрет 1840-1841 р. р.
Цей портрет – один із найвищих проявів українського портретного живопису першої половини XIX століття.

Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що проклену святого Бога,
За неї душу погублю!

Т. Г. ШЕВЧЕНКО
(«Сон» («Гори мої високі!...»)).

Свою Україну любіть,
Любіть її... Во время люте,
В останню тяжкую минуту
За неї Господа моліть.

Т. Г. ШЕВЧЕНКО
(«Чи ми ще зійдемося знову...»).

Подивіться на рай тихий,
На свою країну,
Полюбіте щирим серцем
Велику руйну!

Т. Г. ШЕВЧЕНКО
(«Послання»).

Любіться, брати мої,
Україну любіть
І за неї, безталанну,
Господа моліть.

Т. Г. ШЕВЧЕНКО
(«В казематі»).

Він був сином мужика і
став володарем у царстві
духа.

Він був кріпаком і став
велетнем у царстві люд-
ської культури.

Він був самоуком і вказав
нові, світлі і вільні шляхи
професорам і книжним уче-
ним.

Доля переслідувала йо-
го в житті скільки могла, та
вона не зуміла перетвори-
ти золота його душі в іржу,
ані його любові до людей в
ненависть і погорду...

Найкращий і найцінніший
скарб дала йому доля лише
по смерті – невмирущу сла-
ву і всерозквітаною радість,
яку в мільйонів людських
сердечь все наново збуджу-
ватимуть його твори.

Іван ФРАНКО,
український письменник.

Т. Шевченко – найбільш
народний поет, яких тіль-
ки знає всевітня літера-
тура.

Г. ПЛЕХАНОВ,
літературний критик.

Шевченко – абсолютно
геніальний поет.

Іван БУНІН,
російський письменник,
Нобелівський лауреат.

Тарас Шевченко – не тіль-
ки геній сам собою... Одно-
часно в ньому втілено по-
етичний геній українського
народу...

Карл Еміль ФРАНЦОЗ,
австрійський письменник XIX ст.

Я вперше зрозумів з його
(Шевченка) слів, як треба
любити Батьківщину й свій
народ...

Акакій ЦЕРТЕЛІ,
грузинський письменник XIX ст.,
очільник національно-
визвольного руху в Грузії.

Україна дорога і близька
моєму серцю. Я люблю її
літературу, музику і чудову
пісню, сповнену чарівної
мелодії. Я люблю украї-
нський народ, який дав сві-
тові такого титана, як Тарас
Шевченко.

Антон ЧЕХОВ,
класик російської літератури.

Ми певні, що в україн-
ській літературі з'явиться
ще багато діячів, рівних
Шевченкові талантом, але
не буде вже ні одного, рів-
ного йому своїм значенням
у справі нашого національ-
ного відродження: будуть
великі письменники, але
не буде вже пророків.

Борис ГРИНЧЕНКО,
письменник, літературознавець,
громадсько-культурний діяч.

Т. Г. Шевченко – справ-
жній художник і в той же
час великий національний
митець.

В. КАСІЯН,
народний художник СРСР.

Українська музика зна-
йшла у творчості Т. Г. Шев-
ченка, у його думках і проро-
цтвах той поштовх, стимул,
заохочення й ентузіазм,
завдяки яким вона змогла
піднятися до справжнього
професіоналізму.

Ю. СТЕПАНИШИНА,
(Із журналу «Українська мова і
література у школі», №5, 2000).

ВИДАТНОМУ СИНОВІ УКРАЇНИ Т. Г. ШЕВЧЕНКУ – 200 РОКІВ!

ЮВІЛЕЮ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВЕЛИКОГО КОБЗАРЯ ПРИСВЯЧУЄМО ЦЕЙ ВИПУСК.

200-річний ювілей Тараса Григоровича Шевченка відзначає цього березня весь світ. Постає наше Кобзаря – такий планетарного масштабу, бо за історію європейської цивілізації було небагато геніїв із такою глибиною проникнення в таїни народного духу, із такою силою переживання національного буття, наче власного. У цьому, напевне, і суть феномена Тараса Шевченка. Як слушно зауважив Василь Пахаренко, митець уперше в історії не тільки літератури, а й людства «так глибоко й досконало втілює саму екзистенцію української нації». І дійсно, поетові вдалося у своїй творчості виразити в Словах пасіонарну сутність нашого народу у всій складній сукупності деструктивних комплексів безвладності, інфантильності-меншовартості та конструктивного потенціалу духовності, віри, вітальної сили. У поетичній «реанімації» глибинних підвалів українського буття, що викристалізувала на-

ціональне Я майже на межі його повної деструкції, й полягає секрет резонансу Шевченкової творчості в душах українців XIX, XX та XXI століть. Тих українців, яким у страшні 20-ті, 30-ті, 40-ві

Справді, наша молодь, вивчаючи її в межах шкільної, а згодом програм вищих навчальних закладів, усвідомлює гостро виражену в ній націєтворчу й націєсофську проблематику. Адже вона й скла-

регіонів) не спілкуються рідною мовою – хоч знають її, применшують або просто не усвідомлюють історичної ролі й досягнень свого народу, можливо, навіть не вірять у його існування. Проблема

Через меншовартість українців – і недооцінка ними власного культурного потенціалу, і невіра у власні сили, бо вже звично очікуємо порятунку від сильніших і впливовіших:

Колись будем
І по-своєму глаголать,
Як німець покаже
Та до того й історію
Нашу нам розкаже...
іронізує в тому-таки посланні Тараса Шевченка. Розбудова національної політики в незалежній Україні натикається на численні «підводні камені», яких удалося б уникнути, якби був прийнятій до уваги історичний досвід спроб державної розбудови ще від Хмельниччини. Тарас Шевченко у своїй поезії вказував на швидке забуття його співвітчизниками «уроків» минулого, викриваючи ваду історичного «безпам'ятства».

Тарас Шевченко у своїй поезії, хоч і картав український народ, передерівав йому однак світле майбуття. У профатичних візі-

ях перед духовним зором митця поставала «сім'я велика, вольна, нова», і впевненість, що «буде син, і буде мати, і будуть люди на землі», ніколи не полишала його. Отож, його віра в нас сьогоднішніх дає надію на подолання всіх перешкод і остаточне утвердження України як сильної і красивої європейської держави із славним минулим і успішним майбутнім, а українців – як освіченої й прогресивної нації, готової до культурних контактів зі світом.

«Послання» до українців усіх часів – не лише в поетичних рядках Кобзаря. Воно – і в тому життєвому подвигу, прикладом якого є доля Тараса Шевченка. Покладаючи своє серце, душу, геній на оltар України, національної культури, він відмовився від усього: від перспективної кар'єри академіка-живописця, від світського петербурзького товариства, зрештою, від спокійного, матеріально залагодженого життя.

(Закінчення на 2-й стор.)

ТАРАС ШЕВЧЕНКО: СЛОВО НА СТОРОЖІ

роки минулого століття допоміг вижити, зберегти людяність саме Кобзар. Залишилися, до речі, згадки про юнаків-новобранців Великої Вітчизняної, які йшли у бій із віршами Шевченка на устах, що зміцнювали їхній дух, як молитви. Сьогоднішнє покоління знаходить в Кобзарі, у цій Вічній Книзі української душі екзистенційну біду нашого народу, що ніяк не може (або йому не дають) дати собі ради. Можна твердити, що у вихованні патріотизму й національної свідомості поезія Тараса Шевченка відіграє важливу роль.

дає суть того «послання» всім «землякам» «і мертвим, і живим, і ненародженим» (тобто і нам з вами!), яке заковував у своєму пророчому слові Кобзар. Звичайно, її треба вмійти відчувати.

Ідейна суть Шевченкової творчості сьогодні більш, ніж актуальна. Що заповідав нам поет? Від яких небезпек застерігав? Які національні «виразки» викрито в його творах? Передусім – це нездолана й досі меншовартість – саме через цей комплекс сьогоднішні українці (переважно східних, південних та центральних

пошуку історичної самоідентифікації, що допоможе пробудити національну свідомість, гостро актуалізована й у Шевченковому посланні до «і мертвих, і живих, і ненароджених...»:

Подивіться лишень добре,
Прочитайте знову
Ту славу. Та читайте
Од слова до слова,
Не минайте ані титли,
Ніже тії коми,
Все розберіть... та й спитайте
Тойді себе: що ми?..
Чиї сини? Яких батьків?
Ким? за що закуті?..»

Село неначе погоріло,
Неначе люди подуріли,
Німі на панцину ведуть
І діточок своїх вудуть!
(«І виріс я на чужині...»).

...а онде під тином
Опухла дитина, голоднее мре,
А мати пшеницю на панцині
жне...
(«Сон»).

...І землю, всім даною,
І сердешним людом
Торгуєте... стережіться ж...
(«Холодний Яр»).

Людей запрягають
В тяжкі ярма. Орють лихо,
Лихом засивають,
А що вродить?..
(«І мертвим, і живим,
і ненародженим»).

Розкуються незабаром
Заковані люде,
Настане суд, заговорять
І Дніпро, і гори!..
(«І мертвим, і живим,
і ненародженим...»).

МАЙСТЕР ЖИВОПИСУ І ГРАФІКИ

Тарас Шевченко, як геніальний художник-реаліст заслужено вважається одним із найвидатніших діячів світової культури.

Справа не лише в тому, що його творчість глибоко національна за своєю формою і правдиво передає національний уклад тогочасного життя українського народу. Невмируща спадщина передусім у тому, що при наявності колориту й етнографічних особливостей вона цілком виражає інтереси українського народу тієї епохи, коли жив і творив Великий Кобзар, а саме – революційну боротьбу за своє соціальне й національне визволення, боротьбу проти самодержавного кріпосницького ладу.

Циганка-ворожка. 1841 р.
Роздуми про долю української дівчини-кріпачки. Твір відзначений радою Академії мистецтв срібною медаллю.

Катерина. 1842 р.
Розкрито трагічну долю української дівчини-кріпачки. Ця композиція доповнює однойменну поему Т. Г. Шевченка.

В казематі. 1856 р.
Це гнівне викриття всього самодержавно-кріпосницького ладу. Без перебільшення можна стверджувати, що у світовому мистецтві тільки один Гойя, великий іспанський художник, досяг такої різкої сили сатиричного викриття, до якого піднявся Шевченко.

Казахські діти-байгуші. 1853 р.
Це – співчуття до нещасних дітей, до всього казахського народу, приреченого царизмом на голод і вимирання.

Ідея і тематика Шевченка-художника – вияв настроїв пригнічених і закріпачених мас не тільки України: у його творчості відбилися думи і сподівання пригнічених людей різних національностей.

До Шевченка ніхто так правдиво не відтворював у мистецтві життя і побут казахського народу. І казахський народ, який до Великої Жовтневої соціалістичної революції не мав свого образотворчого мистецтва, справедливо називає Тараса Григоровича Шевченка своїм першим національним художником.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО: СЛОВО НА СТОРОЖІ

(Закінчення. Початок на 1-ій стор.)

Написані в молодому творчому шалі запальні рядки материнською мовою стали тим доленосним «рубіоном», який перетворив колишнього кріпака на національного Пророка. Українське слово розстелило перед поетом тернистий шлях служіння своїй нації, перекинувши всі інші можливі життєві дороги. Тарас Шевченко усвідомлював, що його шлях веде на Голгофу. Можливо, саме тому він, ніби свідомо, наражався на небезпеку арешту, відмовлявся позбутися своїх українолюбних поем, уже знаючи про крах Кирило-Мефодіївського братства. Бо його Дорога Служіння не могла би завершитися без подвигу, без Жерти, без Воскресіння й Вічного буття у своїх безсмертних творах. Християнська риторика тут не випадкова: не буде перебільшенням сказати, що роль Тараса Шевченка в становленні української нації – це роль Месії. Суспільний резонанс, який викликали життя, творчість, запланована і зрештою смерть Кобзаря, культ його постання, закодований у його Слові духовний заряд – тому підтвердження. Не випадково в контексті сказаного є його поезія «Пророк», де в дивний спосіб точно визначена власне Шевченкова роль в історичній долі його народу:

*Неначе праведних дітей,
Господь, любя отих людей,
Послав на землю ім пророка —
Свою любов благовістив!
Святую правду возвістив!
Неначе наш Дніпро широкий,
Слова його лились, текли
І в серце падали глибоко!
Огнем невидимим пекли
Замерзлі душі.*

Життя-як-служіння заповідав нам Тарас Шевченко. Його орієнтири, що відлюнують у «Кобзарі», духовність (віра), людяність (любов), справедливість (правда) – це три основні «заповіді», дотримання яких є запорукою щасливого національного буття. «Я на сторожі коло їх поставлю слово» заповнив у поезії «Подражаніє 11 псалму» Тарас Шевченко. І досі його Слово, наче Господня длань, оберігає Україну.

І. ПОПОВА,
декан факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства;
Н. ОЛІЙНИК,
зав. кафедри української літератури;
О. ШАФ,
доцент.
Малюнки В. КАСІЯНА.

(«Псалми Давидові»).

ТВОРЧИСТЬ Т. Г. ШЕВЧЕНКА – ДЖЕРЕЛО ДЛЯ МУЗИКИ

Тарас Шевченко любив народні пісні з дитинства. Пісня була розрадою йому в найважчі хвилини. Сам він співав дуже гарно. Співав з особливою експресією, викликав глибоке враження своїм голосом і виконанням.

Згадає П. Куліш своє весілля: «Ніхто не знав, що Шевченко предивний, може, найлуччий співак народних пісень на всій Україні обох дніпровських берегів. Такого або рівного йому співу я не чув ні в Україні, ні по столицях. Порвалися разом усі розмови і між старими, і між молодими. Посходилися із усіх світлиць гості до зали, мов до якої церкви. Пісню за піснею співав наш соловей, справді, мов у темному лузі, серед червоної каліни, а не в зимному захисті серед народу. І, скоро вмовкав, зараз його благали ще заспівати, а він співав і співав людям на віху, а собі самому ще й на більше... Душа поета, об'явившись серед чужого щастя

своїм щастям, обернула весілля в національну оперу.»

М'який, чутливий вдачі Шевченка найбільше були до вподоби побутові пісні з їх численними різновидами: любовні, дівочі, про жіночу долю та ін. Серед них на першому місці – «Ой, зійди, зійти ти, зіронько та вечірня...». Мелодія ця вперше появилася друком одночасно у двох збірниках П. Куліша, можна вважати, що її записано саме від Шевченка, і саме так, як він її співав.

Безпосередні порівняння й аналогії зі своєю власною безталанною долею Шевченко знаходив у піснях бурлацьких, кріпачських і рекрутських: «Тяжко-важко в світі жити», «Та нема в світі гірші нікому, як сіромі молодому», «Гей, хто горя не знає» та ін.

Захоплювався думами й історичними піснями: «Про руйнування Січі», «Про Нечая», «Про Палія та Мазепу» та ін., із них він черпав настрої і стиль для власних поезій («Гей літа орел...», «У

неділю вранці рано...» та ін.). Ці наслідування були такі щирі й неперочно-чисті, що, покладені на відповідні мелодії, непомітно ввійшли в народ і, у свою чергу, стали справжніми думами. Від давніх, козацьких вони різняться хіба тим, що автор їх слів відомий – Т. Г. Шевченко.

Так само вільно почував себе Тарас Григорович і в народній жартівливій пісні, коли застосовував її відповідно стилістично у власній творчості. Такі його поезії, як «На городі коло броду», «Утоптала стежечку» написані в несперечно чистому народному стилі.

Цей стиль – у первісних основах патріотичного, громадського, історичного, суспільного й мистецького світогляду. На цих основах, черпаючи із народної пісні, розвивався геній великого поета, пробудителя українського народу.

Українські народні пісні залишили свій слід не тільки на по-

етичній мові Шевченка, але й на змісті та формі поезій. У поєднанні з глибокими і зворушливими думками поета, висловленими у творах, його вірші й поеми заглишилися до сьогодні такими, якими були багато років тому: повні своєрідного чару, єдині у своєму роді й досі неперевершені своєю красою, своїм українським народним характером і колоритом.

Перші спроби використати Шевченкові поезії, як текст до музики почалися в 1858 році. А після смерті Тараса Григоровича «Кобзар» стає невичерпним джерелом текстів до музичних творів майже всіх композиторів. Музику пишуть В. Заремба, М. Вербицький, І. Лаврівський, П. Ніщинський. Та в найширшому масштабі використовує Шевченкову музично-поетичну творчість М. Лисенко – 82 музичні твори! Завдяки їм він і досягнув вершин своєї творчості. Одним із найбільш репрезентативних творів в українській музиці є симфонічна ода в чотирьох частинах

«Кавказ» С. Людкевича. В. Барвінський написав, мабуть, найкращий з існуючих «Заповітів» у хорово-оркестровій формі. Одним із найцікавіших творів великого масштабу, мабуть, є «Посланіє» («До живих, мертвих і ненароджених земляків моїх...») А. Рудницького. М. Вериківський написав опери «Сотник» і «Наймичка», а Ю. Мейтус – оперу «Гайдамаки». К. Данькевич є автором першого балету, заснованого на поемі Шевченка «Лілея». В. Йориш теєю своєю оперою «Доля поета» зробив особу й життя самого Шевченка. О. Чижко написав окремі музичні номери до драми «Назар Стодоля», без сумніву, найкращі з усіх існуючих. Симфонічна поема К. Данькевича «Тарас Шевченко» намагається передати звуками світ ідей, страждань і мрій великого Кобзаря.

Факт, який не має у світовому письменстві аналога: на 240 Шевченкових творів, які становлять його «Кобзар», композитори уклали понад 500 (!) музичних творів.

Не обійшла своєю увагою творчість Шевченка й українська естрада. Аж мороз іде по шкірі, коли чуєш незвичайної сили баритон А. Середи в піснях «Суботів», «Розрита могила» тощо. Тенор О. Тищенко якнайкраще пасує до Шевченкових ліричних і ліро-епічних творів «Бандуристе, орле сизий», «Сирота», «Доля» та ін.

Українська музика знайшла у творчості Шевченка, в його думках і вищих пророцтвах той поштовх, стимул, захоплення й ентузіазм, завдяки яким вона змогла піднятися з ще не так дуже давньої доби аматорщини до справжнього професіоналізму, вона має тепер міцні підстави для подальшого процвітання. І немає сумніву, що в найближчі роки розвитку української музичної творчості Тарас Шевченко і його «Кобзар» матимуть не менше значення, ніж раніше.

(За Ю. СТЕПАНІШИНЮ,
«Тарас Шевченко і національна музична культура», – «УМПС», 2000, №5).

НАШІ ВИПУСКНИКИ – ЛАУРЕАТИ ПРЕМІЇ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

О. Т. ГОНЧАР. Лауреат Республіканської премії імені Т. Г. Шевченка 1962 року за роман «Людина і зброя». Письменник відтворив злет патріотичного духу свого народу, загартовування студентських душ на війні. Дослідники вважають роман новаторським як за змістом, так і за формою.

П. А. ЗАГРЕБЕЛЬНИЙ. Лауреат Державної премії УРСР імені Тараса Шевченка 1974 року за романи «Первоміст» та «Смерть у Києві». Герої цих творів віддано служать державі, ведуть розсудливу й добробчинну політику, борються за суспільну єдність та територіальну цілісність землі своїх предків.

Г. Ф. ВАТЧЕНКО. Директор Дніпропетровського історичного музею імені Д. І. Яворницького. Лауреат Державної премії УРСР імені Тараса Шевченка 1979 року за реконструкцію музею (його площу було збільшено на 700 кв. м) і створення діорами «Битва за Дніпро».

Л. В. ГОЛОТА. Лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка 2008 року за роман «Епізодична пам'ять». Це – роман про усвідомлення людиною своїх джерел, батьківської землі, пам'яті, самотності сильної жінки в цьому складному світі сьогодення.

Є СЛОВНИК!

Вийшов друком Словник фразеологізмів епістолярної спадщини Тараса Шевченка. Укладачі – доцент С. А. Ганжа та студентка гр. УУ-10-2 Анна Казімірченко.

Світлана Анатоліївна в цій філологічній темі – визнаний фахівець: нещодавно її монографія «Фразеологія епістолярної спадщини письменників-класиків» вийшла з грифом Міністерства освіти і науки України. Анна, скільки навчається в університеті, під науковим керівництвом Світлани Анатоліївни досліджує мову листів Великого Кобзаря: у курсових роботах, а тепер – у дипломній. Напрацьований матеріал використали для словника. А це – понад 350 фразеологічних одиниць різних типів: народних, перебудованих автором із народних, авторських.

До усталених фразеологізмів укладачі дібрали тлумачення із фразеологічних джерел, а до авторських – подали своє трактування; поряд із тлумаченням навели уривки з листів.

Я. СТЕПОВА.

Шість офортів Т. Г. Шевченка «Живописна Україна» – важлива віха справжньої народності і критичного реалізму не лише в історії української й російської тогочасної естампної графіки. Ми не знаємо нічого рівного їм також у графічному мистецтві сусідніх народів Східної Європи.

Автор задумав випускати «Живописну Україну» як періодичне художнє видання (через труднощі, особливо матеріальні, вийшов тільки один випуск). Планувалося в кожне видання подавати естампи за темами: краєвиди, які вражають своєю красою чи історією, сучасний людський побут, історичне минуле українського народу. Як ніхто до цього з українських художників, Тарас Григорович ставив перед собою завдання великої патріотичної ваги, а саме – ознайомити освічене суспільство Росії з життям і побутом українського народу.

Справедливо Шевченко дістав славу першого офортиста Росії і одного з видатних офортистів світу, а імператорська Академія мистецтв присвоїла йому почесне звання академіка гравюри. (За В. КАСІЯНОМ).

У Києві. 1844 р.
Типовий образ української природи.

Видубецький монастир у Києві. 1844 р.
Один із пам'яток архітектури Київської Русі.

Дари в Чигрині 1649 року. 1844 р.
Можна з повним правом вважати, що це перший історичний твір в українському образотворчому мистецтві.

Старости. 1844 р.
Великий соціальний задум: вільний вибір молодій й молодого.

Казка. 1844 р.
Солдат відслужив 25 років за «веру, царя й отечество», а дома його чекає тільки смерть.

Судня рада. 1844 р.
Народний справедливий суд протиставляється продажному офіційному царському суду.

Т. ШЕВЧЕНКО. Автопортрет. Туш, перо. 1843 р.

Тарас Шевченко був у нашому місті. В омріяні краї запорозького козацтва він вирушив у 29 років. Він тоді був уже відомий автор «Кобзаря», драм, низки поем і віршів, серії блискучих малюнків і картин.

Більшість дослідників сходяться на тому, що Шевченко їхав найкоротшим із поштових шляхів, які тоді існували: через Пирятин – Лубни – Хорол – Кременчук. Біля Кременчука наплавним мостом поет переїхав на правий берег Дніпра і ступив на землю тодішньої Катеринославщини, у с. Старий Орлик (у 1960-і р. р. затоплене водами Дніпродержжінського водосховища).

Далі його шлях проліг через Верхньодніпровськ – село Романкове (пізніше ввійшло до Дніпродержжінська) – Катеринослав (Старий Кодак, Мануйлівка) – Олександрівськ (Хортиця) – Нікополь.

Голова правління обласної організації Національної спілки письменників України Леся Степовичка в газеті «Зоря» говорить, що дуб, біля якого, за легендою, спочивав поет-мандрилик, і досі стоїть... на лівобережжі Дніпропетровська (колишня Мануйлівка).

(Із газети «Дніпропетровський університет» за 11 червня 2008 року).

КОНКУРС НА КРАЩИЙ СТУДЕНТСЬКИЙ ПЕРЕКЛАД ПОЕЗІЇ Т. Г. ШЕВЧЕНКА СПІЛЬНИЙ КОД – ТАРАСОВА МОВА

На факультеті української й іноземної філології та мистецтвознавства відбувся відкритий конкурс на кращий студентський переклад поезії Т. Г. Шевченка мовами, що тут вивчаються: англійською, німецькою, французькою, італійською, іспанською, португальською, японською, китайською, польською, болгарською, словацькою та російською.

Глобально цей конкурс націлений на зближення молодого покоління із Шевченковим поетичним світом, адже одна справа – вивчати творчість Кобзаря в межах навчального курсу, а інша – співтворити з ним, переживаючи його слова в простір іншої мови.

Для конкурсних перекладів було відіб-

рано двадцять поезій Тараса Шевченка, найвідоміших і найулюбленіших, різноманітних за темами й емоційними тональностями.

Так, геніальна лірична мініатюра «Садок вишневий коло хати» заувчала в болгарському перекладі Оксани Багрій (гр. УУ-12-1), а Марія Добрушина (гр. УА-13-2) представила поетичну версію «Ревет та стогне Дніпр широкий». Цікаві творчі знахідки Анастасії Волкової (гр. УФ-12-1) в перекладах італійською мовою та Олени Дуліченко (гр. УН-11-1) – німецькою.

Найбільшою перекладацькою увагою учасників конкурсу удостоєні такі Шевченкові твори: «Заповіт», уривки з «Причинної», «Тополи», «Світе тихий», «Зацві-

ла в долині», «Якби зустрілися ми знову». Це засвідчує прагнення студентів до пізнання себе та світу крізь призму Шевченкової поезії, її інонаціональну варіативність. Краса Шевченкового слова є тим спільним кодом – спільною мовою, що допомагає усвідомити не тільки світову велич митця, а й потужний потенціал людини, яка володіє різними мовами.

Усі переклади, висунуті на другий етап конкурсу, опубліковані у книзі «Спільною мовою». Книга оздоблена ілюстраціями до Шевченкових творів, виконаними студентами кафедри образотворчого мистецтва та дизайну.

В. ГАЛАЦЬКА,
доцент.

ПЕРЕМОЖЦІ ВІДКРИТОГО КОНКУРСУ НА КРАЩИЙ ПЕРЕКЛАД ПОЕЗІЇ Т. Г. ШЕВЧЕНКА НА МОВИ, ЯКІ ВИВЧАЮТЬСЯ НА ФАКУЛЬТЕТІ УКРАЇНСЬКОЇ Й ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА

За оригінальність та творчий підхід Дипломом учасника конкурсу нагороджені:

Ірина ЧЕРНИХ (гр. УТ-13м),
Наталія ШОЛІНА (гр. УА-13м-2),
Анна ДЯЧЕНКО (гр. УН-12),
Катерина БОНДАР (гр. УФ-12),
Анна-Марія ПЛЕВНЯК (гр. УУ-12-2),
Аліна ЧЕБАН (гр. УУ-12-1),
Олена ЧЕНЧЕВИК (гр. УУ-10-1),
Євгенія КРУГЛЯК (гр. УУ-13м),
Ігор БОНДАРЕНКО (гр. УР-10-1).

За найкращий переклад Дипломом дипломанта відзначені:

Вероніка СІРА (гр. УН-10) (за переклад німецькою мовою),

Катерина ПЛАКСІЙ (гр. УА-10-2) (за переклад італійською мовою),

Юлія РУБАН (гр. УА-10-6) (за переклад португальською мовою),
Єліна ЄСІПОВА (гр. УК-11-1) (за переклад китайською мовою),
Слизавета ЧИМШИТ (гр. УУ-12-1) (за переклад болгарською мовою),
Юлія РЕЗНІЧЕНКО (гр. УУ-12-1) (за переклад словацькою мовою),
Анастасія ПЕЧУР (гр. УУ-10-4) (за переклад польською мовою),
Ксенія ПРЯДУН (гр. УР-10-1) (за переклад російською мовою).

Дипломом лауреата за III місце та сертифікатом на грошову премію 1000

гривень нагороджені:

Марія СКВОРЦОВА (гр. УА-10-6) (за переклад іспанською мовою),
Яна ОЛІЯРНИК (гр. УА-10) (за переклад японською мовою).

Диплом лауреата за II місце та сертифікат на грошову премію 1500 гривень отримала

Катерина ЗІНЧЕНКО (гр. УА-13м-2) (за переклад англійською мовою).

Дипломом лауреата за I місце та сертифікат на грошову премію 2000 гривень нагороджена

Наталія ЗОЗУЛЯ (гр. УФ-10) (за переклад французькою мовою).

Конкурс проведено і видано книжку «Спільною мовою» за сприяння міської ради.

СТЕП І МОРЕ ЯК СИМВОЛИ СВОБОДИ В ПОЕЗІЇ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Уже понад півтора століття не вщухають пошуки секретів поетичного дару геніального сина нашого народу Тараса Шевченка. Можливість прочитання його творчості без ідеологічних викривлень і нашарувань дозволяє звернути увагу на її осердя – образно-мотивну «матрицю». У віршах Кобзаря дихають волею безкраї степи, синіють високі могили, зберігаючи пам'ять про минуле, грає синє море. Чим цінні для нас, нинішніх читачів, ці картини? Передусім тим, що в них вибудовано ідеальний український світ-простір, чільною засадою якого є потяг до волі, що, як відомо, є константою нашої ментальності.

Ключовий у поезії Тараса Шевченка образ рідної землі репрезентований через образ степу – «носія національної величі» (за Дмитром Чижевським). Степ є визначальною просторовою координатою буття української нації, пов'язаною з її історичною долею, адже століттями він був ареною боротьби нашого народу з ворогами-зайдами за свободу жити на своїй землі. Тому не дивно, що образ степу оспівується у фольклорі й ґрунтований на

ньому поезії романтиків, зокрема й Тараса Шевченка. Образ степу в ній не лише окреслює простір життєдіяльності українців, а й асоціюється з дикою природою, з необмеженим простором волі (на відміну від образу поля, що означає освоєну людиною землеробську ділянку), з ідеальним «українським світом»:

...А Україна!

А степи широкі!

Там повіє буйнесенький,

Як брат заговорить,

Там в широкім полі воля,

Там синєє море

Виераває, хвалить Бога,

Тузу розганяє,

Там могили з буйним вітром

В степу розмовляють

(«Н. Маркевичу»).

У цьому поетичному фрагменті, як і в багатьох інших, написаних Кобзарем у ранній – романтичний – період творчості, «супутником» образу степу є море. Часто вони порівнюються: «Кругом його степ, як море / Широке, синє» («Перебедня»). Вони ідуть «у парі» і в народних історичних піснях та думах. Це не дивно, адже степ у часи

формування фольклорної етносвідомості ще не був обжитим простором, а був «територією волі». Його знали ті, хто складав історичний фольклор, – козакі-запорозці. Вони підкоряли й морську стихію – невідому українцям-селянам. Асоціація козацької вольниці зі степовими та морськими просторами за ознакою необмеженої свободи відбилася і в поезії Тараса Шевченка. Бажаний для поета «український світ» – степ, море, «поеднані» стихією вітру, могила, що «розмовляє», – виписаний і в «Гайдамаках»:

Заспіваю – море грає,

Вітер повіває,

Степ чорніє, і могила

З вітром розмовляє.

Тут все живе: море грає, бо сповнене енергії, руху, свободи. Водночас море в поезії Кобзаря постає джерелем небезпеки – «Поплив човен в синє море, / А воно заграло, / Погралися гори-хвилі – / І скіпок не стало» («Вітер з гаєм розмовляє»). Море уособлює первісний Хаос і на цій основі зіставляється з козацтвом, його волеюлюбно, анархічною вдачею: «У неділю вранці-рано / Синє море грало, / Товариство

кошового / на раді прохало» (поема «Сліпий»). У поемі «Гайдамаки» запорозьке військо порівнюється з морем, яке набуває відтак невластивого червоного кольору:

Базари, де війська,

як море червоне

Перед бунчуками, бувало, горить,

А ясненькоможний,

на воронім коні,

Блисне булавою –

море закипить...

«Червоний» колір моря – це натяк на яскраве оздоблення червоних запорозьких кунтушів, що символізують їхню славу, воєнну доблесть. З іншого боку, образ «море червоне» пов'язаний у текстах Кобзаря з метафорою «море крові», а також зі страшною картиною-процесом «...понесе з України у синєє море кров ворожу» («Як умру, то поховайте...»). Словами «море закипить» підкреслена спорідненість козацької та морської стихій як бурхливих, непередбачуваних, загрозливих. А «непередбачуваність», як і «грайливість», є ознаками свободи.

Дивно, але образ моря фігурує в поезії Т. Шевченка ледь не частіше,

ніж образ Дніпра – життєдайної артерії української землі. Дніпро зображується як чоловіче начало, як Батько (типу «розсердився Дніпро» і под.), як символ України. Цікава поетична «географія» виокреслюється у вірші Т. Шевченка «Ми восени такі похжі»: «А річка його взяла / Та в Дніпр широкий понесла. / А Дніпр у море, на край світа», де Дніпро є «провідником» від центру світу – України – до її краю – моря.

Отже, у поезіях Кобзаря через образи степу, моря, Дніпра розкривається ціла «філософія» українського буття з її історичними набутками та споконвічними цінностями. Ідеальний український світ відшукується поетом у просторах запорозької вольниці та її воєнної слави – у краї степу та моря. І сьогоднішня Україна («степова Еллада», як любовно називав її Євген Маланюк), маючи на своєму прапорі кольорову «голограму» цих овіяних вітром свободи стихій, читаючи поезію Тараса Шевченка, продовжує пізнавати... – себе!

О. ШАФ,
доцент кафедри української літератури.

КОНКУРС СТУДЕНТСЬКИХ ТВОРИХ РОБІТ «МІЙ ШЕВЧЕНКО»

Кафедра української літератури провела конкурс творчих робіт «Мій Шевченко». Він був розрахований передусім на студентів українського відділення, на розвиток їхнього творчого потенціалу. Тому, що тут кожен другий – поет, прозаїк, композитор, художник, актор. Наведу лише один приклад. Другокурсник Леонід Щолкін на практичне заняття з української літератури підготував біографію Тараса Шевченка... у поетичній формі!

У конкурсі «Мій Шевченко» взяли участь усі студенти українського відділення, які відчували в собі бажання поділитися власним «прочитанням» Кобзареві поезії, розповісти про те, яких струн у їхніх душах вона торкається.

Роботи студентів цікаві й різноманітні. Вражають оригінальність мислення і творчий підхід конкурсантів. Подані спроби аналітичних статей, нарисів, порівняльних зіставлень творчості Тараса Шевченка і сучасних поетів, есе, ліричні новели, вірші і навіть поеми-ода. Це свідчить про те, що Кобзар асоціативно співвідноситься не з «іконою», не з образом «революціонера-демократа» і навіть не з символом національної консолідації, а передусім із постаттю геніального митця й людиною з безмежно великою душею. Дехто з конкурсантів осмислював життєвий шлях Тараса Григоровича, інші розглядали його творчість і причини та чинники формування його світогляду, хтось ділився власними враженнями від поезії Шевченка, особистим її сприйняттям і розумінням. Творчість студентів засвідчує далеко не поверхове знання спадщини поета, утілене не лише на рівні прямого цитування, алюзії та ремінісценції, а й у свідомому або несвідомому зверненні до прийомів його унікальної, пристрасної, але переконливої риторики. Особливо цікавими є спроби деяких конкурсантів «випробувати» поезію Кобзаря не лише на громадську, але й на особисту актуальність, зіставити висловлені в його віршах і щоденнику інтимні переживання, бажання, болі, мрії й сподівання із власними, досягнутими глибиною людськості його постаті. І усвідомлення студентами істини, що Тарас Шевченко був передусім людиною, Особистістю, чий життя і творчість відкривають нові горизонти Духу, – це прекрасний результат «свіжого прочитання» молоддю творчості Кобзаря.

І. ПАСЬКО,
викладач кафедри
української літератури.

Упала зірка. Червона, палаюча, як рута. Він сидів у бур'янах. Стояла вже пізня година, навіть зовсім пізня для тринадцятирічного хлопчини. Небо було ясне, зоряне – таке в закріпаченій з голови до ніг Кирилівці можна побачити нечасто. Небо, укрите зорями, які неможливо відрізнити одна від одної, серпневе небо, яке вдень підпирали залізні стовпи, але вночі навіть і ці велетні спали, адже о цій порі всі сплять, окрім малого Кармелюка – Тараса.

Людей обабіч дороги не було видно, не чути хрипів, що так милозвучно, як здавалося хлопцеві, гули вдень над вишнями. Он уже загорілося світло в хаті баби Параски. Багато чув від старшої сестри Катерини про цю відому на все село жінку. Катря розповідала, що, коли Тарас народився, баба Параска сказала його матері, ніби бачила дивне видіння: наче сидить за столом повно всякого панства, а поміж панством – мужик стоїть і вичитує щось із паперів. Пани на нього кулаками замахуються, а під-

НА КОНКУРС «МІЙ ШЕВЧЕНКО»

КОБЗАРЕВА ЗІРКА

йти бояться. Коли це, де не візьметься, щось таке, як цар у короні, та як схоплюється з тим мужиком за барки: той за груди, той за шию... І чудно, і смішно стало малому, як загадав. Невже цей мужик, що поміж панами стоїть, а вони його бояться, то він і буде? Невже так воно і станеться?..

І так заграла уява в хлопця, що... Лежав Тарас і думав... А що там чекає його в майбутті, які землі ляжуть йому під ноги, й скільки того світу навколо... І коли то воно все буде, а допоки – очуїла без неньки хата, очі в батька, ніби в темнім запали. Як не тівав од тих злиднів, як не одмахувався од того суму, що тяжів над людьми, одначе, що далі, то більше йому часом тьмарився світ. Перше горе, яке отруїло серце малого, – матирина темна домовина, темна, як

її натруджені руки (а мати добрую мою, ще молодую...). Друге горе – дякова наука, різки й постійне побиття без причини (учися, серденько, колись з нас будуть люди...).

Сумний, зморений щоденною сірстю, дивився Тарас у темне оксамитове небо, милувався зорями й усією душею тішився зі своїх думок. Падаюча зірка летіла, гублячи за собою в темряві вогняні іскри щастя. Він загадав бажання. Мабуть, уперше в житті встиг це зробити, доки вона ще не впала. Як Тарасові хотілося це зробити – і тут вийшло! Так, саме тут, у рідних бур'янах, у своєму улюбленому куточку, в особистому застижку, де його ніхто не може знайти й ніщо не може завадити мріяти про прийдешнє...

І хай невтямки було тоді маленькому

Тарасові, майбутньому Великому Кобзареві, що та зоря – оманлива, бо була вона недопалком від цигарки чумаки, які їхали шляхом. Малий навіть не помітив тих подорожніх, бо мріяв. А чумаки, не підозрюючи, що зародили в його серці надію, простували далі своїм шляхом.

Хлопець не знав, що на його честь через десятки років іншу, справжню зірку під номером 2427 назвуть «Кобзар».

Скільки часу минуло від тієї ночі, скільки страждань було, мук та болю, скільки років поневірянь, тюрем, гноблення довелось пережити Тарасові, який, притуляючись серцем до по-материнському теплої серпневої землі, ще ні про що таке не здогадується, але чітко усвідомлює, чого хоче, і вірить у світле майбутнє своє й народу. Так, бажання, загадане на зірку, яка впала десь там, у кирилівських бур'янах, збудеться обов'язково, адже головне – ВІРА.

А. ПЕЧУР,
студентка групи УУ-10-4, лауреат
конкурсу «Мій Шевченко».

Тарас Шевченко.
Мал. студентки гр. УД-10 Я. ІЩЕНКО.

Запалиш рай мій самотній...
Мал. студентки гр. УД-10
Д. ДЮНДИНОЇ.

Спасибі всім, хто взяв участь у підготовці цього випуску. Матеріали, що не помістилися, опублікуємо в одному з наступних номерів.

...І серцем лину
В темний садочок на Україну.
Мал. студентки гр. УД-10 М. ТАЛАН.

**Розкоші білі плє калина,
Співають солов'ї в гаю:
Це квітне наша Батьківщина,
Що волю здобула свою.**

**Роки спливли... І сльози, й рани,
Загойілись в рубці століть.
Давно вже зрівані кайдани,
Хоч часом ще душа болить.**

**Неначе болісно стискає
її неправди зла рука.
Сторінки «Кобзаря» гортаю...
І там така біда! Така!...**

**Там доля нашого народу
Голгофи височить хрестом.
Та в небо проклада дорогу
Своїм Божественним перстом**

**Господь... Його велінням
Народу посланий Пророк
Відкрити очі і сумління,
Зробить до волі – перший крок.**

**Зореку сходить Україна,
Над нею – сонячна блакить.
Свободи й віри на сторожі
«Кобзар» на покуті стоїть...**

М. КОМАРИСТА,
студентка групи УУ-11-2, лауреат
конкурсу «Мій Шевченко».

ШЕВЧЕНКО У СКУЛЬПТУРІ

Пам'ятники Тарасу Шевченку є в усіх обласних центрах України, багатьох містах і селах держави, а також у численних столицях, і не тільки, містах за кордоном, де вони встановлені з ініціативи і коштом української діаспори або як подарунки від України. Загалом, на сьогоднішній день, за даними Національного музею Тараса Шевченка, у світі налічується 1384 пам'ятники поету. Це найбільша кількість монументів, установлених одній особі, якщо не брати до уваги скороминущі часи культу вождів тоталітарних режимів.

Перший пам'ятник Т. Г. Шевченку відкрито до 20-річчя від дня смерті митця у місті Форт-Олександрівський, нині Форт-Шевченко (Казахстан), під керівництвом І. О. Ускова, який був комендантом Новопетровського укріплення, коли Шевченко перебував там на засланні. А в Україні перше погруддя Кобзаря встановлено того ж 1881 року в Харкові на території садиби Алчевських.

Найбільша кількість пам'ятників на Івано-Франківщині – 201. Трохи менше у Львівській області 193, у Тернопільській – 165 та 102 – на Черкащині. За радянських заідеологізованих часів традиційно зображали Т. Г. Шевченка в похилому віці, одягнутого у шапку і кожух, із сумним виразом обличчя. Лише 1981-го у Звенигородці на Черкащині був відкритий пам'ятник, який уперше зображав Шевченка молодим. Ця тенденція успішно продовжилася зі збудовтанням Україною незалежності. Тому нині все частіше споглядає на своїх нащадків молодий, сповнений сил поет. Такі постаменти встановлено у Чернігові, Почасві, Ялті, Новограді-Волинському, Василькові, Вишгороді, Бродях, Новояворівську, Чорткові, Дрогобичі, Жмеринці, Прилуках тощо.

За кордоном найбільша кількість пам'ятників Великому майстрові слова у Росії – 30, Казахстані – 16, по 9 – у США та Канаді, 6 – Білорусі, 5 – у Польщі, 4 – у Молдові, по 3 – у Бразилії, Аргентині і Франції. Є вони також у Данії, Китаї, Парагваї, на Кубі та в багатьох інших країнах світу. На відміну від України, за кордоном Т. Шевченка зображають у різних іпостасях. Так, автор пам'ятника у Римі (Італія) одягнув українського митця у рим-

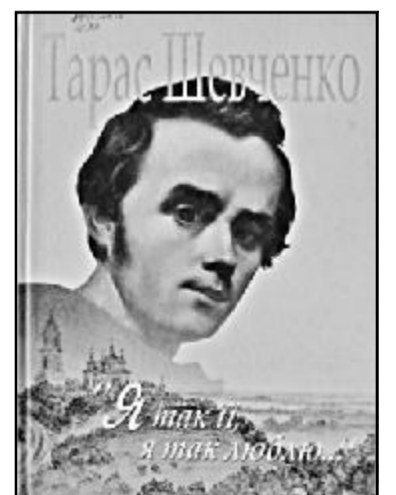

Пам'ятник Т. Г. Шевченку
у Дніпропетровську.

ську тогу, зобразив його філософом, трибуном-оратором, який, піднісши руки, звертається до людства. У Баку (Азербайджан) Шевченко втілений в образі окриленого Пророка, який дає людям свій духовний заповіт – «Кобзар». Незвичайний є пам'ятник Шевченку в Буенос-Айресі (Аргентина): молодий поет широким жестом руки звертається до людей, а поряд – скульптурна група «Гайдамаки», що виступає додатковою ілюстрацією до образу. В Оттаві (Канада) юний Кобзар зображений із палітрою та пензлями в руках в оточенні персонажів його творів – гайдамаків, бандуриста і Катерини з немовлям.

Олена КАПНІК.
(Із газети «Сільські вісті» за 28 листопада 2013 року).

ЧИТАЙТЕ Т. Г. ШЕВЧЕНКА І ПРО Т. Г. ШЕВЧЕНКА: ВАС ЧЕКАЄ НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ДНУ ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА.

Передплачайте газету «ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ»!

ПЕРЕДПЛАТУ МОЖНА ОФОРМИТИ В БУДЬ-ЯКОМУ ВІДДІЛЕННІ ПОШТОВОГО ЗВ'ЯЗКУ ОБЛАСТІ

«ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ» – щомісячна (крім серпня) газета Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара. Редактор Т. А. СОБКА
Засновник і видавець – Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара.
Адреса ДНУ ім. О. Гончара: 49010, м. Дніпропетровськ, пр. Гагаріна, 72. Газета виходить українською мовою. Обсяг – 1 друкований аркуш. Друк офсетний. Ціна договірна.
Редакція приймає в газету матеріали, надруковані на комп'ютері 14 кеглем обсягом не більше сторінки-півтори А4, відредаговані, вичитані й підписані автором власноруч.
Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій. За точність наведених у статті фактів відповідає автор. Листи, рукописи, ілюстрації не рецензуються і не повертаються.
Листування з читачами ведеться тільки на сторінках газети. Редакція зберігає за собою право літературного редагування і скорочення прийнятих для опублікування текстів.
Редакція газети не уточнює дату виходу наступного номера газети. Претензії до публікації приймаються протягом місяця.
При передруках посилання на газету «Дніпропетровський університет» обов'язкове.
Газета набрана і зверстана в редакції газети «Дніпропетровський університет». Адреса редакції: м. Дніпропетровськ, пр. Гагаріна, 72, кім. 204. Тел. 374-98-21.
Поштова скринька – біля редакції. Газета розміщена на сайті ДНУ ім. О. Гончара за адресою: www.dnu.dp.ua
Зам. 425. Тираж 1300. ДП № 1631-366ПР від 7 грудня 2009 року. Газета віддрукована у друкарні ТОВ «Книга», м. Дніпропетровськ, вул. Автотранспортна, 23. Індекс 40448.